

Temetésekre járok már csak haza édesanyám szülőfalujába, Sümegprágára. Egy éve nagyanyám is elment, de mivel majd a fél falu a rokonunk, megfordultam azóta is a domboldalon fekvő évszázados, kis temetőben. Régen mindig Veszprémen keresztül közelítettünk Prágára, ha siettünk, akkor Ajka és Nyirád felől, ha ráértünk, akkor Nagyvázszyon és Tapolcán át, hogy megállhassunk egy-egy vízialomnál, s élvezhessük a kanyargós út szépségeit.

Manapság állandóan rohanok. Mások osztják be az időmet, visznek egyik helyről a másikra, tárgyalásról konferenciára, lakossági fórumról közmeghallgatásra. A GPS-hez szabjuk az irányt és az időt, s nem a tájhoz, a várromokhoz és a gyermekkor csodás élményeket nyújtó helyszíneihez. S a GPS szerint Prágáról a leggyorsabban Keszthely felé, az autópályán keresztül lehet visszaérni egy esti pesti programra.

Ez az az út, amin gyermekkorunkban csak akkor jártunk, ha nagy ritkán elmentünk Hévízre egyet fürdeni, s közben megálltunk Bazsin, megnézni Simon István emlékházát. A költőt, aki egy osztályba járt elemiben a nagyanyámmal.

Nem egyszer megpihentünk – mi is, az öreg Zsigulink is, amelyeknek a rendszámát még ma is tudom, UT 65-38 –, szóval többször megpihentünk az emelkedőn Berzsényi emléktáblájánál. Innen visszanezve legszebb a táj, „Messze setétedik már a Ság teteje, / Ezentúl elrejt a Bakony erdeje”. De mi nem is a Ságot kutattuk a szemünkkel, hanem a sümegi várat, a Sarvaly erdőit, megannyi játék, kirándulás és kaland helyszínét, a kis prágai temető körvonalait, nagyapám parasztpincéjét és az előtte álló aprócska présházát. Ha ma visszaneznék onnan, előttem is azok a hegyek és völgyek pihennének nagy nyugalommal, s az időbe vesző méltósággal, amelyek látták „a víg gyermek játékait, / A serdülő ifjú örömit, gondjait, / Éltem vidám reggelén”.

Mikor legutóbb átrobogtunk ezen a szakaszon, nem lassítottunk, mert az új álami Skoda bivaly erős motorja jól bírja az emelkedőket, nem álltunk meg, nem néztünk vissza, nem gondolkodtam el azon, hogy valamikor ez az út kötötte össze Sümeget Keszthellyel. Berzsényi Niklára ezért errefele ment, s nem azon az új úton, aminek a megépülése örökre csendes kis zsákfaluvá változtatta édesanyám, nagy- és dédszüleim, s még ki tudja hány ősem szülőfaluját. Száguldottunk a főváros felé, a következő programra (úristen, nyilall belém, a temetés is csak egy program a naptárban), mert szokás szerint késésben voltunk. S ahogy közeledtünk az emléktábla felé, látom, hogy valaki ott áll előtte; a távolból elsöre azt gondoltam, hogy a feliratot olvassa, elmélázik a *Búcsúzás Kemenes-aljáról* szép sorain, a szülőföld meleg ölelésén, a gyermekkor gondtalanságán, a bölcsőnek ringásán, az ácsorgó ajkak első mosolygásán, az édesanya forró keblén. Melléérve viszont láttam, hogy a dolgát végzi a férfi; s

* Elhangzott Egyházashetyén, Berzsényi Dániel szülőházánál 2014. május 9-én.

én ekkor sem álltam meg, nem szóltam a sofőrnek, Krisztián, gyorsan forduljon vissza, valamit el kell intéznünk, nem mondtam neki, hogy ugyan már, harminc méterrel arrébb is mehetett volna, vagy beléphetett volna a fák takarásába, hanem mentem tovább. S ugyan miért is szóltam volna, nyilván visszakiabál, hogy honnan veszem a bátorságot mindehhez, ha felismer, akkor még azt is hozzám vágja, hogy az a kormány, amelyiknek az egyik államtitkára vagyok, egyébként is miért beszél bele az ő életébe, miért akarja őt megnevelni, milyen joggon mondja meg, hogy hogyan éljen. Ott végzi a dolgát, ahol akarja.

Mire mindezt egyáltalán végiggondoltam, már rég túl voltunk Bazsin, jobbra a zalaszántói sztúpa csúcsa fehérlett a fák között, s már azon morfondíroztam, hogy mit gondolt volna róla Berzsenyi, ha az a Niklára költözése idején is ott állt volna. S vajon hogy nézett ki akkor Szántó csodás Árpád-kori temploma, hány kövel volt több a rezi vár falában, milyen lehetett ugyanaz az erdő muflonok nélkül, s milyen bort ihatott a heteyi-niklai gazdatárs, amikor még nem alkotta meg Bakonyi Karcsi bácsi a Cserszegi fűszerest. Az út persze Rezit és Cserszegtomajt is elkerüli, miként Keszthelyt is, s én ránézek a csodás feketefenyő fasorra, ami a Festeticsek jóvoltából valamikor állítólag egészen Kaszóig kísérte a poros úton haladókat. S tudom, Berzsenyi itt is járt, még ha akkor a faszor nem is létezett.

Valahogy így tűnik el minden, így rohan el a mellettünk az élet, vagy rohanunk el mi az élet elől, s nem nézünk vissza a dombtetőn megpihelve a szülőföldre, s nem írjuk meg azt, amit meg lehetne, s kellene is talán. Önmagunk becsapásában még Berzsenyi is segít, arra figyelmeztetve, hogy „forr a világ bús tengere”, s miközben tudjuk, hogy igaza van, „Nem sokaság, hanem / Lélek és szabad nép tesz csuda dolgokat”, mi azt gondoljuk, csupán nekünk adatott meg a lehetőség és a feladat e dolgok megtételére, mintha ránk nem lennének igazak az idő és teremtett világ szigorú törvényei. Hiúság ez, nyilván, s még ha ezt be is látja az ember, nem tud kilépni az önmagának alkotott mókuserékből.

Talán legközelebb megállok Bazsi felé haladva a domboldalon. Visszanézek, s látni fogom az utat, amelyen keresztülszáguldottam nagyapám hatalmas fekete biciklijével, az árkot amelyben kikötöttem, a láncot, ami leesett, s így nem fogott a kontra. Megkeresem a szememmel a kőkeresztet, amit a dédszüleim állítottak, a házat, amit a nagyszüleim építettek, a kis templomot, ahova gyermekkorom összes húsvétvasárnapján kosárban vittem szenteltetni a főtt sonkát és a friss kalácsot, a nagyapám ültette bőralma-, batul- és pogácsaalmafákat, a kocsmát, ahol dobozos Leo jégkrémet lehetett venni, a rétet, ahol gombát szedtünk, s nagyapám botját, amellyel kipiszkálta az ehetők közül a mérgeket.

Talán itt most azt kellene mondanom, hogy 239 éve ebben a házban született a nagy magyar költő, Berzsenyi Dániel, s beszélnem kellene az életéről, a költészetéről, az ódáiról, Kazinczy és Kölcsey hatásáról, a romlásnak indult hajdan erős magyarról, s arról a politikáról, amelyik ennek a romlásnak valóban ellene tesz. Párhuzamokkal, áthallásokkal, akkori és mai példákkal. De én most nem akarok erről beszélni, mert

sokkal mélyebben foglalkoztat a haza és a szülőföld fogalma annál, minthogy aktualizáljak. Mert az én szívemet is a szerelem láncai kötik össze az anyafölddel, miként Berzsenyit is. Mert minden hiúság, önként vállalt munka és szolgálat, minden küszködés, kapott kereszt, a megérdemelt siker ellenére sem akarok elrohanni az élet mellett, s elrohanni az élet elől. Nem akarom későn hullatni a könnyeimet. Meg kell állnunk néha, s visszanézve az örök Kemenesaljára Berzsenyi soraival kell figyelmeztetni magunkat arra, hogy ha „Hív szívünk csendesebb intését nem halljuk, / Az előttünk nyíló rózsát letapodjuk, / Messzebb járnak szemeink; / Bámulva kergetjük álmunk tarka képét, / Örökre elvesztjük gyakran éltünk szépét, / S későn hullnak könnyeink.”

